

واکاوی نقش عوامل زمینه‌ای (خانواده و همسالان، مدرسه و رسانه) در نهادینه‌سازی فرهنگ ورزش در کودکان و نوجوانان، یک مطالعه کیفی

محسن منوچهری نژاد^۱، مهرعلی همتی نژاد^۲، اسماعیل شریفیان^۳، محمد مهدی رحمتی^۴

مقاله پژوهشی

چکیده

مقدمه: از آنجا که فعالیت بدنی و ورزش، نقش مهمی در سلامت افراد جامعه از جمله کودکان و نوجوانان بر عهده دارد، در این پژوهش نقش عوامل زمینه‌ای (خانواده و همسالان، مدرسه و رسانه)، در نهادینه‌سازی فرهنگ ورزش در کودکان و نوجوانان واکاوی شد.

روش: پژوهش حاضر با رویکرد کیفی به شیوه تحلیل محتوا در سال ۱۳۹۴ انجام شد، مشارکت کنندگان پژوهش خبرگان حوزه ورزش کودک و نوجوان که شامل استادان تربیت بدنی دانشگاه (۱۲ نفر)، سرگروه‌های درس تربیت بدنی مدارس کشور (۴ نفر)، استادان علوم تربیتی که حوزه مطالعاتی ورزش داشتند (۳ نفر)، استادان جامعه‌شناسی ورزشی (۴ نفر) و استادان حوزه فرهنگ و ورزش (۲ نفر) بودند که با آن‌ها مصاحبه صورت گرفت. برای انتخاب مشارکت کنندگان از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد. اطلاعات به دست آمده از ۲۵ مصاحبه نیمه‌ساختار یافته با استفاده از روش تحلیل محتوا با رویکرد Graneheim و Lundman مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: داده‌های حاصل از ۳ طبقه اصلی در ۱۰ زیرطبقه شامل خانواده و همسالان (حمایت عاطفی والدین و همسالان، حمایت شناختی والدین و همسالان، حمایت اقتصادی والدین، همراهی و مشارکت والدین و دوستان، رقابت و کری‌خوانی با همسالان)، مدرسه (فعالیت‌های درون مدرسه حمایت تسهیلاتی، فعالیت‌های بیرون از مدرسه) و رسانه (راهکارهای جذب، آموزش ورزش‌ها، الگوهای حمایتی) قرار گرفت.

نتیجه‌گیری: با توجه به این که خانواده و همسالان، مدرسه و رسانه از عوامل مؤثر بر نهادینه‌سازی فرهنگ ورزش در کودکان و نوجوانان بودند، بنابراین، پیشنهاد می‌شود که این گروه‌ها با تکیه بر نقش‌های حمایتی، تسهیلاتی و آموزشی در راستای توسعه این فرهنگ گام بردارند.

کلید واژه‌ها: سلامت، کودکان و نوجوانان، نهادینه‌سازی، فرهنگ ورزش، پژوهش کیفی

ارجاع: منوچهری نژاد محسن، همتی نژاد مهرعلی، شریفیان اسماعیل، رحمتی محمد مهدی. واکاوی نقش عوامل زمینه‌ای (خانواده و همسالان، مدرسه و رسانه) در نهادینه‌سازی فرهنگ ورزش در کودکان و نوجوانان، یک مطالعه کیفی. مجله تحقیقات کیفی در علوم سلامت ۱۳۹۵؛ ۵ (۱): ۹۵-۸۳.

تاریخ پذیرش: ۹۵/۴/۱

تاریخ دریافت: ۹۵/۱/۷

Email: Mohsenmanochehri28@gmail.com

نویسنده مسئول: محسن منوچهری نژاد

مقدمه

یکی از پیامدهای زندگی ماشینی و پیشرفت تکنولوژی در قرن حاضر، فقر حرکتی و کاهش فعالیت‌های بدنی مناسب در افراد است (۱). عدم فعالیت بدنی، ۳۵ درصد از مردم جهان را در بر گرفته است و مرگ ناشی از این معضل حتی از آمار مرگ ناشی از استعمال دخانیات بیشتر است. بر اساس گزارش‌ها، نزدیک به ۵۰۰ میلیون فرد در جهان دچار چاقی و اضافه وزن هستند و پیش‌بینی می‌شود که این آمار به ۱ میلیارد در سال ۲۰۳۰ برسد. بر اساس گزارش بخش بهداشت سازمان ملل در سال ۲۰۱۱، جهان نیازمند سیاست‌های جهانی، ملی و منطقه‌ای در راستای ارتقای فعالیت بدنی و جلوگیری از بیماری‌ها است (۲). ارتقای فعالیت جسمانی، یکی از مؤثرترین استراتژی‌ها برای کاهش بیماری‌های غیر واگیر و مزمن از جمله بیماری‌های قلبی و عروقی، دیابت، پوکی استخوان و انواع سرطان‌ها است (۱). میزان مشارکت در ورزش همگانی در ایران ۱۹ درصد است که در مقایسه با آمار سایر کشورها بسیار پایین است. یافته‌های موجود، روند رو به رشد اضافه وزن و چاقی را در نوجوانان ایرانی نشان می‌دهد (۳). بر اساس پروژه مانیتورینگ بیماری‌های قلبی و عروقی (MONIKA یا Monitoring trends and determinants in cardiovascular disease) که توسط سازمان جهانی بهداشت انجام شد، ایران به عنوان یکی از ۷ کشوری معرفی گردید که چاقی اطفال در آن‌ها شایع است (۴). همچنین، بر اساس نتایج به دست آمده از مطالعه قند و لیپید تهران (جدی‌ترین مطالعه برای بررسی تعیین‌کننده‌های بیولوژیک، محیطی و تغذیه‌ای در ایران)، ۱۸ درصد از نوجوانان به اضافه وزن یا چاقی مبتلا هستند (۵). ورزش کودکان و نوجوانان به دلایل مختلفی می‌تواند بر ارتقای سلامت، مؤثر باشد و در صدر اولویت‌های بهداشتی قرار گیرد (۶). آنان نیازمند شرایط و برنامه‌هایی برای ارتقای رفتار بهداشتی ورزش هستند تا از طریق فعالیت بدنی و ورزش، زمینه رشد و کمال آن‌ها فراهم گردد (۷). در مورد عوامل مؤثر بر مشارکت ورزشی کودکان و نوجوانان، پژوهش‌هایی صورت گرفته است که بیانگر نقش گروه‌های مختلف اجتماعی در مشارکت ورزشی آنان دارد. Stalsberg و

Pedersen در پژوهش خود دریافتند که خانواده‌هایی با سطح درآمد و سواد بالاتر، فرزندان با فعالیت جسمانی بهتری دارند (۸). Holt و همکاران در مورد ورزش کودکان کانادایی بیان نمودند که امکانات ورزشی باید برای کودکان در خانواده‌های کم درآمد فراهم شود. همچنین، تلاش‌های زیادی برای غلبه بر موانع موجود و توسعه مشارکت طولانی مدت و مستمر افراد در فعالیت‌های ورزشی و حاصل نمودن مزایای اجتماعی باید صورت گیرد (۹). هاشمی و همکاران در پژوهشی بیان نمودند، میان حمایت اجتماعی از والدین برای فعالیت جسمانی کودکانشان در شمال و جنوب تهران تفاوت معنی‌داری وجود دارد (۱۰). به نظر می‌رسد که هر چه حمایت والدین از فرزندان خود بیشتر باشد، موفقیت بیشتری را برای آن‌ها در جهت گسترش مهارت‌هایشان از طریق فعالیت‌های جسمانی به ارمغان خواهد آورد. نوجوانانی که از نظر وضعیت اجتماعی-اقتصادی در سطح پایین‌تری قرار دارند، به امکانات مناسب دسترسی ندارند، در نتیجه، شرکت آن‌ها در فعالیت ورزشی کاهش می‌یابد و احتمال کمتری وجود دارد که از طرف والدین مورد پشتیبانی قرار بگیرند. بچه‌ها برای این که بتوانند در فعالیت ورزشی شرکت کنند، نیازمند پشتیبانی از طرف والدین خود هستند. در پژوهشی دخترانی که دارای پدر و مادر بودند و حداقل یکی از آن‌ها تحصیلات عالی داشتند، یا شاغل بودند و از سطوح بالایی همکاری، حمایت و تشویق والدین بهره‌مند بودند، مشارکت ورزشی بالاتری داشتند (۱۱). همچنین، پژوهش دیگری در مورد مشارکت ورزشی دختران انجام شد و مضامینی با عنوان شروع کننده، تقویت کننده و نگهدارنده به عنوان نقش خانواده در شکل‌گیری رفتار فعالیت بدنی در دختران نوجوان مؤثر عنوان شد (۱۲). در پژوهشی بیان شد که میزان ورزشی بودن خانواده، حمایت خانواده از فعالیت ورزشی، نگرش خانواده در مورد ورزش و میزان پذیرش ورزش در بین اعضای خانواده بر جامعه‌پذیری ورزشی افراد تأثیر مستقیم دارد (۱۳). مظفری و همکاران در تحقیقی با عنوان توصیف نگرش و گرایش مردم به فعالیت‌های حرکتی و ورزشی در جمهوری اسلامی ایران نشان دادند، ۳۴/۵ درصد مشارکت‌کنندگان هیچ فعالیت حرکتی نداشتند. به

کودکان و نوجوان پرداخته‌اند (۱۱، ۱۰)، ولی پژوهش جامعی درباره نقش عوامل مختلف در نهادینه‌سازی فرهنگ ورزش صورت نگرفته است. بنابراین، پژوهش حاضر به شناسایی عوامل مؤثر بر نهادینه‌سازی فرهنگ ورزش در کودکان و نوجوانان با رویکرد کیفی پرداخت و با ارایه مضامین به مدیران سلامت و والدین کمک خواهد کرد تا با فرایند جامعه‌پذیری ورزشی و تبیین ساز و کارهای مناسب جهت ارتقای ورزش در جامعه آشنا شوند. در این پژوهش با رویکرد کیفی و کاربردی سعی خواهد شد تا جوانبی که باعث ارتقای فعالیت بدنی کودکان و نوجوانان می‌شود، مورد شناسایی قرار گیرد و اهمیت هر یک از موضوعات فوق مشخص گردد تا در این راستا برنامه‌ریزان حوزه ورزش، رسانه، فرهنگ، مدرسه و خانواده‌ها به اهمیت وظایف خود در اعتلای فعالیت بدنی و ورزش گام بردارند. بی‌تردید محیط اجتماعی و امکانات، محیط خانواده و مدرسه، رسانه و گروه همسالان، پایگاه‌های مهمی در راستای ایجاد انگیزه در گرایش به فعالیت‌ها و میزان مشارکت ورزشی برای کودکان و نوجوانان است. پژوهش حاضر، به دنبال بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت ورزشی و فعالیت بدنی کودکان و نوجوانان را با ایجاد سازکارهایی همه افراد درگیر حوزه فعالیت بدنی آنان (سازمان‌های ورزشی، مدارس، خانواده‌ها و دیگر نهادهای اجتماعی مرتبط با ورزش) با ساز و کار توسعه فرهنگ ورزش آشنا نموده و متولیان را جهت برنامه‌ریزی امور از قبیل آموزش، فراهم آوردن تسهیلات و... آگاه نماید.

روش

پژوهش حاضر با رویکرد کیفی به شیوه تحلیل محتوا در سال ۱۳۹۴ انجام شد. مشارکت کنندگان پژوهش، خبرگان حوزه ورزش کودک و نوجوان شامل متخصصان دانشگاهی که دارای مقالات و کتب مرتبط و یا سرگروه درس تربیت بدنی کشور بودند. ابتدا لیستی از خبرگان در زمینه ورزش کودک و نوجوان متخصص که شامل استادان تربیت بدنی دانشگاه (۱۲ نفر)، سرگروه‌های درس تربیت بدنی مدارس استان‌ها (۴ نفر)، استادان علوم تربیتی که حوزه مطالعاتی ورزش

طور کلی، نتایج پژوهش آنان حاکی از تفاوت در نگرش اقشار مختلف مردم به فعالیت‌های حرکتی و ورزشی به تفکیک جنسیت، شغل، مدرک تحصیلی و سطوح درآمد است (۱۴). یافته‌های حاصل از مصاحبه احسانی و همکاران با خبرگان حوزه ورزش همگانی ایران نشان داد که برای همگانی شدن ورزش در ایران سه سطح زمینه‌ای، سازمانی و رفتاری وجود دارد. منظور از سطح زمینه‌ای، بستر فعالیت‌های ورزش همگانی است. مهمترین ویژگی این سطح، وسعت و قدمت این سطح نسبت به سایر سطوح است. دو سطح دیگر وابسته به سطح زمینه‌ای می‌باشد. سطح زمینه‌ای عوامل و شرایط محیط بیرونی ورزش همگانی را تشکیل داده و با آن رابطه متقابل دارد (۱۵). بر اساس پژوهش مؤسسه HPSC در فنلاند، ۹۳ درصد کودکان و نوجوانان ۱۶-۱۴ ساله فنلاندی بیان کردند که در طول هفته گذشته والدینشان آن‌ها را به انجام فعالیت ورزشی ترغیب و تشویق نموده‌اند و ۷۹ درصد نیز بیان نمودند که والدینشان آن‌ها را به محل انجام فعالیت ورزشی (زمانی که نیاز بود) رساندند؛ در حالی که، تأثیر گروه همسالان در کودکان و نوجوانان ۱۸-۳ ساله ۴۸ درصد و در مطالعه‌ای دیگر ۵۸ درصد بیان شده است (۱۶). ورزش مدارس انگلستان در بهترین حالت قرار دارد و سیاست‌ها در راستای توسعه فعالیت بدنی دانش‌آموزان صورت گرفته است که ۸۴ درصد کودکان ۱۱-۱ ساله و ۹۲ تا ۹۵ درصد کودکان ۶-۱ ساله در برنامه تربیت بدنی مدارس مشارکت دارند و زمینه تسهیلات لازم برای مشارکت فعال در زنگ تفریح در مدارس فراهم شده است. در مورد دسترسی به اماکن، ۹۰ درصد والدین بیان نمودند که فرزندانشان برای دسترسی به اماکن ورزشی مشکلی ندارند. در این کشور شرایط برای تفریح در فضای ایمن در پیاده‌روها فراهم شده است و مکان‌هایی برای دوچرخه سواری ایمن و آموزش دوچرخه سواری ایمن در نظر گرفته شده است (۱۷). در مورد نقش رسانه در مشارکت ورزشی نیز پژوهش‌های مختلفی در ایران صورت گرفته است (۲۰-۱۸)، ولی راهکارهای عملیاتی بیان نشده است. بر اساس جستجوی محققان در ایران، پژوهش‌ها و کتب مختلف به عوامل سوق دهنده به فعالیت ورزشی

مضامین تشکیل شده کمک کرد. با پیشرفت مصاحبه‌ها ارتباط میان درون‌مایه‌ها در تلاش برای تشخیص الگوها و معانی اصلی درونی مصاحبه‌ها تعیین شد (۲۱). جهت اطمینان از صحت و پایایی داده‌ها از معیارهای اعتبار و قابلیت پیگیری مطابق نظر Graneheim و Lundman استفاده شد. بدین صورت که جهت اطمینان از اعتبار داده‌ها (Credibility)، پژوهشگر با مشارکت کنندگان ارتباط طولانی مدت داشت. همچنین، سعی شد که شرکت کنندگان از نظر دانش، تجربه، رشته تحصیلی، استان‌های کشور، سابقه و جنس تنوع داشته باشند. برای اطمینان از قابلیت پیگیری (Audit ability)، بعد از تشکیل کدهای اولیه از نظرات شرکت کنندگان جهت صحت کدها و تفاسیر، اطمینان حاصل می‌شد و در صورتی که کدها با نظرات شرکت کنندگان مغایرت داشت، اصلاح صورت می‌گرفت. همچنین، از شیوه کنترل توسط ۲ نفر از اعضای هیأت علمی و متخصص در زمینه تحقیق کیفی استفاده شد و توافق نظر بر روی کدهای انتخابی و طبقه‌بندی انجام گرفت. به منظور رعایت ملاحظات اخلاقی به مشارکت کنندگان در مورد هدف و نحوه انجام مطالعه توضیح داده شد و پس از کسب رضایت از آنان با تعیین وقت قبلی مصاحبه‌ها صورت پذیرفت. مشارکت کنندگان در تحقیق، حق کناره‌گیری را داشتند. رعایت اصل بی‌نامی و محافظت از متون مصاحبه‌ها از دیگر موارد رعایت اخلاق در پژوهش بود.

یافته‌ها

نتایج نشان داد که هر یک از عوامل خانواده، همسالان، مدرسه و رسانه نقش مهمی در نهادینه‌سازی فرهنگ ورزش در کودکان و نوجوانان بر عهده داشتند که در ادامه نتایج، مصاحبه‌ها در جداول ۱، ۲ و ۳ به صورت مضامین اصلی و خرده مضمون‌ها آورده شده است.

خانواده و همسالان

خانواده اولین نهادی است که کودک در آن رشد می‌کند و فرهنگ غالب بر خانواده در وجود فرزندان نهادینه خواهد شد. در ادامه در سنین نوجوانی نیز کنار خانواده، گروه‌های همسالان نقش مهمی در شکل‌گیری رفتار کودکان و

داشتند (۳ نفر)، استادان جامعه‌شناسی ورزشی (۴ نفر) و استادان حوزه فرهنگ و ورزش (۲ نفر) بود، تهیه گردید و سپس، با آن‌ها مصاحبه انجام گرفت. در این تحقیق، برای انتخاب مشارکت کنندگان از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد و مسایلی چون زمان، در دسترس بودن مصاحبه شونده‌ها و میزان همکاری آن‌ها مورد توجه قرار گرفت. داده‌های پژوهش به صورت مصاحبه و اطلاعات دست‌نویس شد. ابتدا برای شروع مصاحبه سؤالات کلیدی مانند "به نظر شما چه عواملی باعث می‌شود کودک به فعالیت بدنی و ورزش بپردازد و این ورزش را تا آخر عمرش ادامه بدهد، به نوعی وارد خونهاش بشود و همراهش باشه" و سپس، با توجه به پاسخ هدایت می‌شد. جمع‌آوری اطلاعات تا زمانی ادامه یافت که به نقطه اشباع نظری رسیده شد، جایی که داده‌های جدید جمع‌آوری شده با داده‌هایی که از قبل جمع‌آوری شده تفاوتی نداشت. اطلاعات به دست آمده از ۲۰ مصاحبه با استفاده از روش تحلیل محتوا مورد تحلیل قرار گرفت و کدهای در دو سطح کلان و خرد مشخص گردید و در پایان کدهای انتخاب شده در هر یک از این دو سطح اقدامات عملیاتی مورد نیاز مطرح گردید. در حین انجام مصاحبه، متن همه مصاحبه‌ها ضبط و یادداشت‌ها در عرصه مسطور گردید و سپس، متن مصاحبه‌ها با گوش دادن به آنان دست‌نویس گردید. تحلیل داده‌ها، کدگذاری، طبقه‌بندی و یادآورنویسی بعد از هر مصاحبه انجام می‌شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش تحلیل محتوی استقرایی و با توجه به روش پیشنهادی Graneheim و Lundman انجام شد. بدین ترتیب که ابتدا مصاحبه‌ها پیاده، متن آن به صورت کلی خوانده شده، واحدهای معنی و کدهای اولیه استخراج، کدهای اولیه طبقه‌بندی و محتوی نهفته در داده‌ها کشف گردید (۱۸). به عبارتی، با مطالعه دقیق دست‌نویس‌ها، پژوهشگر تلاش نمود تا عناصر ظاهری و درونی این تجارب را دریافت نماید. سپس، روایت‌ها شناسایی شد و پس از انجام کدگذاری‌های اولیه، طبقات تشکیل شد. همزمان با این کار، یادداشت‌های تفسیری نوشته شد تا ارتباطات اولیه میان طبقات مشخص گردد. در نهایت، این یادداشت‌ها و کدها به شکل‌دهی

اطلاعاتی در مورد مشارکت ورزشی، حمایت عاطفی در ورزش، همراهی و مشارکت والدین و همسالان در ورزش از جمله مضامینی هستند که در نهادینه‌سازی فرهنگ ورزش در کودکان و نوجوانان مؤثر است. در این باره یکی از متخصصان اظهار نمود «همان طور که به کودکان می‌گوییم کتاب بخوان و خود مطالعه نداریم یا می‌گوییم مسواک بزن؛ در حالی که والدین خود مسواک نمی‌زنند، در ورزش هم همین امر صادق است و والدین خود با انجام ورزش‌ها و همراهی و حمایت کودکان و نوجوانان باعث جذب کودکان و نوجوانان و نهادینه شدن فرهنگ ورزش در بین آن‌ها خواهند شد» (P5).

نوجوانان ایفا می‌نمایند، رفتار ورزشی والدین و همسالان باعث گرایش فرزندان به فعالیت‌های ورزشی می‌شود. اگر کودکان و نوجوانان به انجام فعالیت ورزشی تشویق شوند و مورد حمایت مالی، عاطفی، شناختی و رفتاری قرار گیرند، به این نکته پی خواهند برد که ورزش کردن ارزشمند است. با توجه به این که خانواده یک نهاد اساسی در جامعه می‌باشد، نقش آن در میزان و چگونگی فعالیت بدنی و مشارکت ورزشی نونهالان انکارناپذیر است. حمایت والدین و همسالان باعث می‌شود که فرهنگ ورزش در وجود کودک و نوجوان نهادینه شود و در طول دوران زندگی آنان ادامه داشته باشد. حمایت شناختی و

جدول ۱. نقش خانواده و همسالان در نهادینه‌سازی فرهنگ ورزش در کودکان و نوجوانان

مضمون	خرده مضامین	مضامین جزئی	منابع
فعالیت‌های والدین و همسالان	حمایت عاطفی والدین و همسالان	حضور و تشویق والدین در کنار فرزندان در هنگام و بعد از ورزش کردن همراهی و تشویق دوستان برای مشارکت ورزشی کودکان و نوجوانان اجازه دادن والدین به فرزندان برای حضور در ورزش محله و باشگاه	P1, P2, P4, P8, P12, P20, P6, P2, P5, P9, P13
حمایت شناختی والدین و همسالان	حمایت شناختی والدین و همسالان	حمایت اطلاعاتی و عاطفی برای حضور و ادامه فعالیت در ورزش برای فرزندان در ورزش توسط والدین صحبت کردن و توصیه همسالان در مورد فواید ورزش حمایت و پذیرش دوستان و همسالان در ورزش	P3, P8, P11, P14, P1, P2, P11, P19
حمایت اقتصادی والدین	حمایت اقتصادی والدین	ارتباط والدین با دوستان ورزشی، مربیان ورزش و معلم تربیت بدنی مدرسه کودکان و نوجوانان صحبت کردن والدین در خانواده در مورد فعالیت ورزشی فرزندان و دیدن مسابقات ورزشی به همراه فرزندان توسط والدین فراهم آوردن تجهیزات و تسهیلات فعالیت ورزشی در خانه توسط والدین	P11, P13, P14, P21, P4, P8, P11, P7, P9, P14, P15, P12, P14, P16, P3, P5, P9
همراهی و مشارکت والدین و دوستان	همراهی و مشارکت والدین و دوستان	پرداخت هزینه‌های کلاس‌های ورزشی و حق شرکت در مسابقات و بردن و آوردن فرزندان به محل ورزش توسط والدین بردن فرزندان به محل ورزشی که والدین ورزش می‌کنند یا به کوه و طبیعت و فضاهایی که قابلیت تحرک برای آنان دارد. دعوت دوستان برای ورزش در محله و تشکیل تیم و یا تهیه سانس ورزشی با دوستان و همسالان در اوقات بعد از مدرسه رفتن به ورزشگاه‌ها و دیدن مسابقات مختلف با همسالان و دوستان و یا دیدن مسابقات به همراه دوستان در رسانه	P8, P9, P14, P16, P3, P5, P2, P13, P1, P6, P9, P13, P6, P7, P17
رقابت و کری‌خوانی با همسالان	رقابت و کری‌خوانی با همسالان	حضور فعال اعضای خانواده (پدر، مادر، خواهر و برادر و سایر کسانی که با کودک و نوجوان در خانواده زندگی می‌کنند) در فعالیت‌های ورزشی عضویت به همراه دوستان و همسالان در انجمن‌های ورزشی (باشگاه‌ها، تیم‌ها و...) و در شبکه‌ها و گروه‌های مجازی با محوریت ورزش (علمی و تفریحی) ایجاد رقابت سازنده و کری خواندن بین دوستان و همسالان در ورزش نشان دادن تشویق‌نامه‌های ورزشی و مدال‌های کسب شده به دوستان و همسالان توسط ورزشکاران و پوشیدن البسه ورزشی، مدال و نشان افتخار جلوی دوستان	P4, P5, P13, P21, P2, P5, P14, P15, P21, P2, P9, P12, P3, P10, P15

جدول ۲. نقش مدرسه در نهادینه‌سازی فرهنگ ورزش در کودکان و نوجوانان

مضمون	خرده مضامین	مضامین جزئی	منابع
فعالیت‌های مدرسه	فعالیت‌های درون مدرسه حمایت تسهیلاتی	ایجاد فضای باز، حیاط جذاب و امکانات ورزشی مناسب در مدرسه و استفاده از اماکن ورزشی همجوار مدرسه	P۱, P۱۲, P۱۸
		دادن تجهیزات ورزشی به دانش‌آموزان در اوقات فراغت در مدرسه و اجازه دادن به آنان برای آوردن وسایل ورزشی مناسب در مدرسه و استفاده در اوقات فراغت	P۲, P۱۵, P۲۰
		فعالیت معلم تربیت بدنی توانمند و آگاه به تفاوت‌های فردی در مدرسه (شناسایی افراد مستعد، توجه به افراد با ویژگی‌های خاص)	P۹, P۱۳, P۱۴, P۱۶, P۱۷
		برگزاری مسابقات ورزشی در مدرسه و اهدای جوایز	P۸, P۱۱, P۱۴
		برگزاری ورزش صبحگاهی در مدرسه و اهدای جوایز به مجریان ورزش صبحگاهی در مدرسه داشتن کتابخانه مجهز به کتب ورزشی و درج پوستر علمی، آموزشی و تبلیغاتی مرتبط با تربیت بدنی و ورزش در دیوارهای مدرسه و تخصیص تابلوی مسابقات و درج نتایج بازی‌ها در مدرسه	P۱۱, P۱۳, P۱۶ P۱۱, P۱۵, P۱۹ P۱۳, P۲۰, P۲۲
		شرکت مدیر و کادر اداری و معلمان مدرسه در فعالیت‌های ورزشی و نگرش مثبت آنان به ورزش دعوت از ورزشکاران قدیمی مدرسه برای اهدای مدال‌های ورزشی، گذاشتن جام‌ها و مدال‌های ورزشی در معرض دید دانش‌آموزان و داشتن آلبوم ورزشی دانش‌آموزان مدال‌آور سال‌های گذشته و کنونی مدرسه	P۱۱, P۱۳, P۱۶ P۷, P۹, P۱۴, P۱۵
		ایجاد جو فرهنگ ورزش در مدرسه (شرکت دانش‌آموزان در اردوهای ورزشی و تفریحی	P۹, P۱۲, P۱۴, P۱۶, P۲۵ P۳, P۵
		برگزاری مسابقات بومی و محلی، تلفیق برنامه‌های ورزشی و (تربیت بدنی به همراه سرود و موسیقی و اجازه حضور در مدرسه با لباس و کفش ورزشی)	P۳, P۵, P۸, P۹, P۱۴, P۲۳
		افزودن زمان مناسب به ساعت درس تربیت بدنی در مدارس	P۲, P۳, P۱۳, P۱۴, P۱۵, P۱۶
فعالیت‌های بیرون از مدرسه		شرکت دانش‌آموزان در مسابقات ورزشی استانی، منطقه‌ای و ملی اهدای جوایز به ورزشکاران مدال‌آور سطوح بالاتر از مدرسه	P۹, P۱۳, P۱۴, P۱۵, P۱۶ P۱, P۶
		اختصاص امتیاز سهمیه برای ورزشکاران در مدارس خاص و اعلام شرایط جسمی و فیزیکی مناسب برای ورود به مقاطع بالاتر در مدرسه و ورود به دانشگاه	P۱۳, P۱۴, P۱۵, P۱۶, P۲۲ P۶, P۷
		داشتن فعالیت‌های فوق برنامه ورزشی در مدرسه (بردن دانش‌آموزان علاقمند برای تشویق ورزشکاران در مسابقه، بازدید از اماکن و موزه‌های ورزشی، اختصاص بلیط استخرها و کارت باشگاه‌ها با عقد قرارداد توسط مدرسه و...) و شرکت دانش‌آموزان در اردوهای ورزشی و تفریحی	P۹, P۱۴, P۱۵, P۱۶, P۲۴ P۲, P۴, P۵

در مورد نقش خانواده پاسخگوی ۱ بیان نمود «خانواده سهم بزرگی در موفقیت کودکان دارد. آن‌ها باید بهترین الگو برای فرزندان خود باشند و از آن‌ها حمایت کنند. جایگاه خانواده در بین کودکان یک امر غیر قابل انکار است. کودکان تقلیدپذیر هستند، اگر پدر، مادر یا حتی خواهر یا برادر بزرگتر در امر ورزش کوشا باشند، کودک یا نوجوانی که در این خانواده رشد می‌کند به سمت ورزش گرایش پیدا می‌کند، کودکان از افراد خانواده الگوبرداری می‌کنند و در خانواده‌هایی که در آن‌ها هیچ کدام از پدر مادر ورزش نمی‌کنند، با تشویق‌های خود از کودکان با آن‌ها همراهی می‌کنند، می‌توانند در موفقیت آنان سهم شونند.»

پاسخگوی دیگری (P۲) بیان نمود: «کودکانی که در

خانواده پرجمعیت زندگی می‌کنند، بیشتر به ورزش علاقه دارند چون این کودکان در خانواده‌ای با تعاملات اجتماعی بالاتر و تعاملات بیشتر رشد کرده‌اند. خانواده یکی از مهم‌ترین عواملی است که می‌تواند باعث بروز استعداد کودک و رشد آن و یا سرکوب استعدادها و قابلیت‌های بالقوه شود. کودکی که تازه با محیط ارتباط برقرار می‌کند، اگر پدر یا مادر به این نیاز بچه آگاه باشند، برای پرورش آن استعداد کمک خواهند کرد و اگر آن را سرکوب نمایند، کودکان آن فعالیت را انجام نمی‌دهد چون درک کرده اگه این کار را تکرار کند، با تنبیه یا محرومیت روبه‌رو می‌شود. مثل دویدن در خانه اگر کودک تنبیه و یا سرزنش شود، هرگز در ادامه زندگی از دویدن خوشش نخواهد آمد.»

جدول ۳. نقش رسانه در نهادینه‌سازی فرهنگ ورزش در کودکان و نوجوانان

مضمون	خرده مضمین	مضامین جزئی	منابع
فعالیت‌های رسانه	راهکارهای جذب	دعوت از متخصصان تربیت بدنی (استادان، مربیان، ورزشکاران کودک و نوجوان) در برنامه‌های مختلف علمی و سرگرمی رسانه	P۲, P۳, P۶, P۰۲, P۱۲
		نمایش جشنواره‌های تفریحی - حرفه‌ای، انیمیشن‌های ورزشی، مسابقات رده‌های سنی کودکان و نوجوانان در رسانه (از جمله مسابقات ایستگاهی)	P۱, P۸, P۱۲, P۲۴, P۲۵
		توسعه جو فرهنگی ورزش در رسانه (نمایش فیلم‌های سینمایی و سریال با محوریت ورزش، حضور هنرمندان و شخصیت‌های محبوب با لباس ورزشی، نمایش شخصیت‌های مثبت و محبوب هنرمندان در حال انجام فعالیت ورزشی، پخش مسابقات ورزشی هنرمندان، حضور ورزشکاران در فیلم‌های سینمایی و سریال‌ها پخش مستند زندگی ورزشکاران در رسانه و...)	P۲, P۱۰, P۲۰, P۲۲, P۲۴, P۲۵
	آموزش ورزش‌ها	پخش ورزش بانوان در رسانه (مسابقات، آموزش، مصاحبه و...)	P۲, P۴, P۵, P۶, P۹, P۳۶, P۲۰
		اختصاص کمی و کیفی زمان به برنامه‌های ورزشی در رسانه (تعداد برنامه‌ها و شبکه‌ها، زمان پخش برنامه‌ها، اختصاصی بودن برای کودک و نوجوان)	P۸, P۱۳, P۱۴, P۱۷, P۱۸, P۲۲
		آموزش ورزش‌ها و اصول علمی تمرین در رسانه (زیرنویس مطالب علمی و سخنان بزرگان در خصوص سلامتی و ورزش، ورزش‌های پایه و هشدار در مورد اثرات بی‌تحریکی، رفتارهای پرخطر کودکان و نوجوانان و معرفی ورزش‌های کم‌هزینه و ورزش‌های پایه و...)	P۶, P۱۱, P۱۹, P۲۳
	الگوهای حمایتی	مطالبه‌گری از مسؤولان در مورد ورزش کودکان و نوجوانان در قالب برنامه‌های مختلف و گزارشات رسانه	P۸, P۱۱, P۲۱, P۲۲
		الگوسازی رفتاری برای کودکان و نوجوانان در رسانه و توجه به منش ورزشی در رسانه‌های ورزشی	P۲, P۱۲, P۱۴, P۱۸
		اختصاص نشریات ورزشی و یا صفحات ویژه کودکان و نوجوانان در مطبوعات ورزشی	P۳, P۴, P۷, P۹, P۱۴, P۱۵

آن‌ها را در ورزشی همراهی کنند، با انگیزه بیشتری ورزش خواهند کرد» (P۱۳).

مدرسه

کودکان و نوجوانان ساعات زیادی از زندگی خود را در مدرسه می‌گذرانند و جو مدرسه در شکل‌گیری رفتار فردی و اجتماعی آنان از جمله مشارکت ورزشی مؤثر است. اگر در مدرسه فقط درس خواندن مطرح باشد و فعالیت بدنی و ورزش مورد بی‌توجهی قرار گیرد، کودکان و نوجوانان نیز ناخودآگاه از ورزش فاصله می‌گیرند و حتی ممکن است، ورزش و تحرک بدنی را ارزش منفی تلقی نمایند. مدرسه بستر امنی است که در دنیای مدرن امروز و خانه‌های کوچک آپارتمانی، کودک و نوجوان در فضای آزاد می‌تواند تحرک داشته باشد؛ از طرفی فعالیت ورزشی در قالب تفریح و مسابقات در مدرسه و خارج از مدرسه می‌تواند نقش مهمی در نهادینه‌سازی فرهنگ ورزش در کودکان و نوجوانان بر عهده داشته باشد. در این میان، متخصصی بیان نمود «فعالیت‌های فوق برنامه ورزشی در

پاسخگوی دیگری بیان نمود «خانواده‌ها به گروه‌های مختلفی تقسیم می‌شوند ۱: خانواده‌ای که دوست دارد بچه‌شان ورزش کند و به لحاظ جسمی فعال باشد، ۲: خانواده‌ای که دوست دارد بچه‌شان فقط درس بخواند و در تابستان هم کلاس‌های تقویتی برود و ۳: آن دسته از خانواده‌هایی هستند که ورزش کردن و یا نکردن کودکان و نوجوانان خیلی برای آن‌ها مهم نیست و همه این‌ها در یک نگاه رد می‌شود. کودکان هم باید تفریح کنند، هم باید درس بخوانند. بایستی نگرش خود والدین و آگاهی آنان نیز تغییر یابد» (P۱۲). حتی در موردی بیان شد «خانواده در برخی موارد می‌تواند فرزند را الزام به فعالیت ورزشی کند. این الزام اولیه باعث خواهد شد که کودک فعالیت ورزشی را شروع نماید، اما در ادامه لذت ورزش وی را در ورزش نگه خواهد داشت» (P۲۲). «الگوپذیری کودکان و نوجوانان از همسالان در ورزش زیاد است. آنان رفتار دوستانشان را می‌بینند و تقلید می‌نمایند یا اگر توسط دوستانشان حمایت شوند و دوستانشان

ورزش به مثابه مقوله مهم فرهنگی مورد توجه رسانه‌ها قرار گیرد و در کنار نمایش مسابقات، به مقوله توسعه فرهنگ ورزش در رسانه توجه شود، شاهد افزایش مشارکت آحاد جامعه از جمله کودکان و نوجوانان خواهیم بود. رسانه‌ها از طریق آموزش، جذب و حمایت کودکان و نوجوانان می‌توانند در نهادینه‌سازی فرهنگ ورزش در آنان مؤثر باشند. یکی از مشارکت‌کنندگان در این زمینه بیان نمود «رسانه‌ها در افزایش آگاهی مردم نسبت به اثرات مثبت ورزش برای کودکان و نوجوانان و همچنین، در حیطه عاطفی باعث تغییر نگرش افراد نسبت به ورزش خواهند شد که این تغییر نگرش چه در خانواده‌ها و چه در خود کودکان باعث افزایش مشارکت ورزشی آنان در حیطه روانی و حرکتی خواهد شد». پاسخگوی دیگری بیان نمود «امروزه رسانه‌های ارتباط جمعی می‌توانند باعث افزایش انگیزه افراد در مشارکت ورزشی شوند. نمایش فیلم‌هایی با محوریت این که قهرمان داستان فردی است که مرتب ورزش می‌کند و یا کودک و نوجوان موفق که بخشی از زندگی روزمره خود را به ورزش می‌پردازد و از اثرات مثبت ورزش بر موفقیت خودش سخن می‌گوید، می‌تواند باعث افزایش آگاهی افراد و باورهای مثبت کودکان و نوجوانان به ورزش گردد. البته، این موضوع تنها به تلویزیون بر نمی‌گردد، بلکه رسانه‌هایی مانند اینترنت و رادیو و حتی روزنامه‌ها با ایجاد جذابیت و نمایش جذابیت‌های ورزش باعث جذب کودکان و نوجوانان به ورزش خواهند شد». «پخش تراکت و پمفلت مرتبط با ورزش در خانواده و مدرسه و همچنین، بیلبردهای تبلیغاتی در سطح شهر و آگهی‌های تبلیغاتی در تلویزیون و رادیو باعث جذب کودکان و نوجوانان در ورزش خواهد شد» (P17).

به طور کلی رسانه از دو طریق در نهادینه‌سازی فرهنگ ورزش در کودکان و نوجوانان مؤثر است. راه اول نمایش ورزش‌ها به صورت مستقیم و برنامه‌های آموزشی و یا تبلیغی و راه دوم برنامه‌های جذاب و نهادینه‌سازی به صورت غیر مستقیم است. برای مثال «پخش برنامه‌های اسکیت در شرایط مختلف توسط ورزشکاران توانمند با صدای موسیقی خاص و یا طراحی انیمیشن‌های ورزشی و یا نمایش آهسته

مدرسه و شرکت دانش‌آموزان در اردوهای ورزشی و تفریحی می‌تونه باعث جذب کودکان و نوجوانان در ورزش بشه. اردوهای ورزشی از طرف مدرسه مثل کوه رفتن خیلی نقش دارن» (P24). در مورد فضای درون مدرسه، پاسخگویی بیان نمود «مهمه که فضای مدرسه باز باشه و بچه‌ها بتونن حرکت داشته باشن و بیشتر از همه درک ورزشی مدیر مدرسه مهمه» (P18). پاسخگوی دیگری نقش مهم معلم تربیت بدنی را اشاره کرد «معلم تربیت بدنی می‌تونه مهم‌ترین نقش را ایفا کنه. به نظر من معلم تربیت بدنی در مدرسه مهم‌ترین فرده، این که باعث بشه بچه‌ها ورزش و دوست داشته باشن یا اصلا تنفر داشته باشن. من خودم دوران خدمت در مناطق محروم به جای میله والیبال چوب می‌داشتم و بچه‌ها با اشتیاق ورزش می‌کردند» (P14).

«عامل دیگری که باعث نگهداری فرد در ورزش می‌شود و ما در این تحقیق از آن به عنوان نهادینه‌سازی فرهنگ ورزش نام بردیم، عامل جاذب بودن فعالیت ورزشی است که باید حالت بازی برای کودک داشته باشد و وی در کنار فضای سالم و با امکانات در کنار مربی توانمند و خوشرو فعالیت ورزشی خود را ادامه دهد. توجه به علایق کودکان و نوجوانان که امروزه به سمت ورزش‌های خاص پیش رفته است، باید مورد توجه قرار گیرد» (P13). «گذشتن جام‌ها و مدال‌های ورزشی در معرض دید دانش‌آموزان و داشتن آلبوم ورزشی دانش‌آموزان مدال‌آور سال‌های گذشته و کنونی مدرسه و همچنین، نصب پوستره‌های ورزشی می‌تونه به جذب دانش‌آموزان در ورزش کمک کنه» (P10). «داشتن فعالیت‌های فوق برنامه ورزشی در مدرسه (بردن دانش‌آموزان علاقمند برای تشویق ورزشکاران در مسابقه، بازدید از اماکن و موزه‌های ورزشی، اختصاص بلیط استخرها و کارت باشگاه‌ها با عقد قرارداد توسط مدرسه و...) و شرکت دانش‌آموزان در اردوهای ورزشی و تفریحی و یا بردن آن‌ها به استادیوم‌هایی که همکلاسی‌هاشون ورزش می‌کنن مهمه، نه این که بیرن رقابت‌هایی که تیم‌ها رو نمی‌شناسن و هیچ علاقه‌ای ندارن تشویق کنند و این عمل باید با برنامه باشه» (P9).

رسانه

رسانه‌ها نقش مهمی در گسترش فرهنگ بر عهده دارند. اگر

کردند که والدین باید دانش مفید و عملی داشته باشند تا بتوانند پیشرفت فرزندانشان در ورزش را هدایت کنند و بیانگر حمایت شناختی و نقش همراهی والدین است که در این پژوهش شناسایی شد (۲۴). در پژوهشی با بررسی نقش خانواده در درک عادت به ورزش، مشخص شد که مضامینی با عنوان شروع کننده (استعدادیابی، ایجاد علاقه)، تقویت کننده (فراهم کردن، همراهی، تشویق) و نگهدارنده (تلاش به منظور رفع موانع، تلاش برای کسب رضایت عضو مخالف در خانواده) به عنوان نقش خانواده در شکل‌گیری رفتار فعالیت بدنی در دختران نوجوان به دست آمد. این پژوهش درک بهتری از نحوه تأثیر خانواده بر شکل‌گیری رفتار فعالیت بدنی دختران نوجوان فراهم کرد (۱۰). عواملی سبب ورود فرد و ادامه فعالیت وی در ورزش خواهد شد و با توجه به نقشی که جامعه‌شناسان برای عوامل جامعه‌پذیری در روی آوردن افراد به ورزش قایل هستند و اهمیتی که خانواده در جامعه‌پذیری افراد برای جامعه آماری مشارکت‌کنندگان در ورزش به این نتیجه رسیدند، میزان ورزشی بودن خانواده، حمایت خانواده از فعالیت ورزشی، نگرش خانواده در مورد ورزش و میزان پذیرش ورزش در بین اعضای خانواده بر جامعه‌پذیری ورزشی افراد تأثیر مستقیم دارد (۱۱). در مورد مشارکت والدین در فعالیت‌های بدنی و تأثیر گروه همسالان پارامترهای زیر در نظر گرفته شد: درصد والدینی که فرصت‌های ورزش و فعالیت بدنی را برای فرزندانشان فراهم می‌کنند (برای مثال به عنوان داوطلب، مربی، رانندگی، پرداخت حق عضویت و تهیه تجهیزات)، درصد والدینی که برنامه‌های دولت برای توسعه فعالیت بدنی را برای بزرگسالان دنبال می‌نمایند، درصد والدینی که با فرزندانشان در فعالیت‌های ورزشی مشارکت دارند، درصدی از کودکان و نوجوانان که بر دوستان و همسالان خود تأثیر می‌گذارند، درصدی از کودکان و نوجوانان که از دوستان و همسالان خود تأثیر می‌پذیرند. این وضعیت در کانادا ۴۱ تا ۶۰ درصد می‌باشد. در کنار خانواده نقش دوستان و گروه‌های همسال در گرایش کودکان و نوجوانان قابل توجه است (۱۳). والدین مدت زمان زیادی را در خانواده با فرزندان خود می‌گذرانند و در این مدت زمان آن‌ها نقش

حرکات ورزشی توسط تلویزیون باعث جذب کودکان و نوجوانان به ورزش خواهد شد. کودکان و نوجوانان با دیدن صحنه‌های ورزشی و فیلم‌های رزمی حرکات رزمی آن‌ها را تکرار می‌کنند و این تکرار حرکت بیانگر ایجاد علاقمندی در آنان است» (۲۸). شبکه‌های استانی هر منطقه با توجه به علایق و استعدادها موجود در هر استان به پخش مسابقات مربوط به آن رشته ورزشی یا برنامه‌های تبلیغاتی، آموزشی و یا ورزش‌های بومی و محلی آن استان بپردازند. «طراحی وبسایت‌های ملی با محوریت ورزش مرتبط با دولت یا وزارت ورزش و جوانان به طوری که گزارشی از وضعیت ورزش در کشور ارائه دهد، مانند وبسایت ورزشی مرتبط با ورزش در انگلستان یا استرالیا که نمایشگر وضعیت ورزش در این کشورهاست» (۲۴). «رسانه‌های نوشتاری مانند روزنامه و مجله می‌توانند از طریق درج اخبار و اطلاعات ورزشی در مورد افراد موفق در تمام رشته‌های ورزشی و تمام رده‌های سنی به توسعه فرهنگ ورزش در کودکان و نوجوانان کمک کنند و همچنین، با افراد حرفه‌ای موفق و بیان زندگی‌نامه آنان و چگونگی رشد و عامل موفقیت آن‌ها مصاحبه نمایند» (۱۰).

بحث

پژوهش حاضر، بیانگر نقش مهم خانواده و همسالان، مدرسه و رسانه در نهادینه‌سازی فرهنگ ورزش در کودکان و نوجوانان بود که با نتایج مطالعات Dentre و همکاران (۲۲)، Diacin و DeSensi (۲۳) مبنی بر نقش والدین در مشارکت در فعالیت بدنی و مشارکت ورزشی همخوان است. Dentre و همکاران دریافتند که در آمریکا ۶۰-۷۵ درصد از پدر و مادران فرزندان خود را تشویق به فعالیت بدنی از طریق تماشای فعالیت‌های ورزشی آن‌ها و یا بردن آنان به سالن ورزش با وسیله نقلیه اقدام می‌نمایند. با این حال، تنها ۴۸/۵ درصد از پدران و مادران به همراه فرزندانشان در فعالیت‌های ورزشی مشارکت دارند (۲۲). نتایج پژوهش حاضر نشان داد که والدین می‌توانند نقش حمایتی (شناختی، عاطفی و اقتصادی) بر عهده داشته باشند که با مطالعات Lauer و همکاران مبنی بر تسهیل نمودن توسعه ورزش جوانان همخوان است. آنان بیان

دارد. در این مطالعه بیان شد که اهمیت به ورزش قهرمانی در رسانه و ترویج فرهنگ ورزش رابطه معنی‌داری وجود دارد. در این میان تلویزیون، نشریات و رادیو به ترتیب مهم‌ترین نقش‌ها را ایفا می‌نمودند (۲۰). روش‌شناسی در مورد نقش رسانه در نهادینه کردن ورزش همگانی در نمونه ۳۴۰ نفری شهروندان مناطق ۲۲گانه شهر تهران بیان نمود که رسانه ۳۷ درصد در نهادینه‌سازی ورزش همگانی مؤثر است و ۶۳ درصد به سایر عوامل بستگی دارد. رسانه اثرات شناختی (باورها)، هنجاری (ارزش‌ها) و تنظیمی (قوانین و مقررات) در نهادینه‌سازی ورزش همگانی بر عهده دارد (۲۶). قاسمی و همکاران بیان می‌کنند که تلویزیون در بخش‌های مختلف ورزش از قبیل منابع مالی، انسانی، فرهنگی، اجتماعی، آموزش و پژوهش نقش مهمی ایفا می‌نماید (۱۹). مرادی و همکاران در بررسی نقش‌های چهارگانه رسانه‌های ورزشی در توسعه ورزش همگانی بیان نمودند که به ترتیب رسانه‌ها نقش اطلاع‌رسانی، مشارکت اجتماعی، آموزشی و فرهنگ‌سازی را در حوزه ورزش بر عهده دارد (۱۸). موارد ذکر شده نقش مهم و غیر قابل انکار خانواده و همسالان، مدرسه و رسانه را در نهادینه‌سازی ورزش در کودکان و نوجوانان بیان می‌کند که باید مورد توجه مدیران حوزه سلامت و خانواده‌ها قرار گیرد تا تحرک و پویایی به جامعه کودک و نوجوان برگردد.

نتیجه‌گیری

متولیان امر ورزش کودکان و نوجوانان در کشور از قبیل وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی، وزارت ورزش و جوانان و معاونت تربیت بدنی وزارت آموزش و پرورش در راستای برنامه‌ریزی، اجرای سیاست‌ها و فراهم نمودن امکانات در راستای توسعه فعالیت بدنی و مشارکت ورزشی کودکان و نوجوانان، در همین راستا افزایش آگاهی مدیران، معلمان مدارس و والدین نسبت به پدیده بی‌تحرکی و نقش مهمی که آنان در راستای رفع این مشکل ایفا می‌کنند. موضوع فعالیت بدنی کودکان و نوجوانان موضوعی بسیار مهم است و اگر مدیران و برنامه‌ریزان ورزشی به مهم توجه نداشته باشند، در آینده با خطرات غیر قابل جبران مواجه خواهند شد. در

مهمی در جامعه‌پذیری ورزشی فرزندان خود ایفا می‌کنند (۱۶). نتایج نشان داد که در کنار خانواده، همسالان قرار گرفتند که نقش حمایتی و همراهی آنان در ورزش حایز اهمیت است. کودکانی که دوستان ورزشی دارند، به انجام امور مربوط به ورزش علاقمند می‌شوند مانند این که می‌گویند برای خرید لوازم ورزشی به کدام فروشگاه بروند و یا با یکدیگر به کدام باشگاه بروند یا اگر تعداد این دوستان با هم زیاد شود در قالب تیم‌های محله به تهیه سانس بپردازند و ورزش کنند. در نوع حمایتی که کودکان و نوجوانان در محیط ورزشی انجام می‌دهند شامل حمایت عاطفی، شناختی و اطلاعاتی است. والدین در آشناسازی کودکان با دوستان فعال ورزشی و معرفی این افراد به کودکان خود نیز در این مورد سهم دارند. Kalate Seifari و همکاران در مقاله‌ای تحت عنوان چاقی کودکان در عصر حاضر، وظایف معلمان و مدارس به این نکته اشاره کردند که به کارگیری شیوه‌های تأسفاتر برای موفقیت تحصیلی مدارس و جامعه باعث شده که به ورزش و فعالیت بدنی توجه نشود (۲۵). در سطح کلان، وزارتخانه‌هایی چون وزارت آموزش و پرورش از طریق پیگیری معاونت تربیت بدنی، وزارت ورزش و جوانان در معاونت فرهنگی و معاونت ورزش همگانی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی از طریق راهبرد توسعه فرهنگ ورزش وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی از طریق معاونت آموزش، صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران باید راهبردهایی برای توسعه فرهنگ ورزش در کشور داشته باشند. در کنار عوامل کلان سازمانی نقش خانواده، مدرسه، گروه همسالان و مربیان بی‌بدیل است که باید سیاست‌های کلی را به صورت عملیاتی اجرا نمایند تا ورزش در وجود کودکان و نوجوانان نهادینه گردد. در مورد نقش رسانه در نهادینه‌سازی فرهنگ ورزش در کودکان و نوجوانان می‌توان برای جذب، آموزش و حمایت ورزش‌ها در این زمینه گام برداشت. مطالعه آقاجانی و نادری‌نژاد در مورد وسایل ارتباط جمعی (نشریات، رادیو و تلویزیون) در جامعه آماری مراجعه کننده به اماکن ورزشی شهرداری تهران نشان داد که رسانه نقش مهمی در ایجاد انگیزه و تشویق افراد به مراجعه به اماکن ورزشی بر عهده

فرزندان در زمینه فعالیت‌های ورزشی و انتخاب دوستان ورزشی اقدام نمایند. از محدودیت‌های پژوهش حاضر عدم مصاحبه با گروه‌های هدف بود که تنها با صاحب‌نظران حوزه ورزش کودک و نوجوانان مصاحبه شد. پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های دیگر موضوع دیدگاه والدین، یا از دیدگاه تجربه زیستی کودکان و نوجوانان ورزشکار و مصاحبه با کودکان و نوجوانان جامعه نیز مورد بررسی قرار گیرد.

تشکر و قدردانی

این مقاله مستخرج از رساله دکتری مدیریت ورزشی می‌باشد. محققان مراتب قدردانی خود را از مشارکت کنندگان در مطالعه اعلام می‌دارند.

حقیقت، توجه به مقوله ورزش و فعالیت بدنی در دوران کودکی و نوجوانی و تلاش برای ارتقای فرهنگ ورزش می‌تواند بسیاری از معضلات را در آینده کشور ایران اسلامی حل نماید. الگوهای توسعه برای هر یک از انواع فعالیت‌های جسمانی با توجه شرایط اجتماعی- فرهنگی باید مبتنی بر واقعیت‌های موجود در جامعه و نیازهای واقعی باشد. نتایج پژوهش حاضر می‌تواند در راستای توسعه فرهنگ ورزش کودک و نوجوان مورد توجه والدین و مسؤولان ورزش قرار گیرد تا گام‌های مناسب در راستای انجام ورزش در کودکان و نوجوانان و تداوم آن در آینده برداشته شود. از جمله فعالیت‌های آموزشی در راستای ارتقای فرهنگ ورزش در کودکان و نوجوانان می‌توان از برنامه‌های آموزشی در مدارس و رسانه نام برد. همچنین، خانواده‌ها نیز باید نسبت به آموزش

References

1. Moeini B, Rahimi M, Hazaveie SMM, Allahverdipoor H, Moghimbeygi A, Mohammadfam I. Effect of education based on trans-theoretical model on promoting physical activity and increasing physical work capacity. *Iranian Journal of Military Medicine* 2010; 12(3): 123-30.
2. Draper CE, Basset S, de Villiers A, Lambert EV, HAKSA Writing Group. Results from South Africa's 2014 report card on physical activity for children and youth. *Journal of Physical Activity and Health* 2014; 11(Supp 1): S98-S104.
3. Reza Soltani P, Hasanzadeh A, Ghanbari A. The relationship between breastfeeding and body mass index in primary school children of Rasht/Iran. *Iran J Nurs* 2011; 5(19): 35-44. [In Persian].
4. Adibi A, Kelishadi R, Beihaghi A, Salehi H, Talaei M. Prevalence of sonographic fatty liver in overweight and obese children a cross sectional study in Isfahan. *J Shahid Sadoughi Univ Med Sci* 2009; 17(4): 270-8. [In Persian].
5. Azadbakht L, Mirmiran P, Mousmenan AA, Azizi F. Knowledge, attitude and practice of guidance school and high school students in district-13 of Tehran about healthy diet. *Iran J Endocrinol Metab* 2004; 5(Suppl 4): 409-16. [In Persian].
6. Pender NJ, Bar-Or O, Wilk B, Mitchell S. Self-efficacy and perceived exertion of girls during exercise. *Nurs Res* 2002; 51(2): 86-91.
7. Nelson MC, Gordon-Larsen P, Adair LS, Popkin BM. Adolescent physical activity and sedentary behavior: patterning and long-term maintenance. *Am J Prev Med* 2005; 28(3): 259-66.
8. Stalsberg R, Pedersen AV. Effects of socioeconomic status on the physical activity in adolescents: a systematic review of the evidence. *Scand J Med Sci Sports* 2010; 20(3): 368-83.
9. Holt NL, Kingsley BC, Tink LN, Scherer J. Benefits and challenges associated with sport participation by children and parents from low-income families. *Psychology of Sport and Exercise* 2011; 12(5): 409-9.
10. Hashemi M, Hojjati A, Nikravan F, Shariati Feizabadi M. The comparison of socio-economic status of families and social support of parents for the physical exercises of their children. *Procedia - Social and Behavioral Science* 2012; 82(2013): 375-9.
11. Hosseini SV, Anoosheh M, Abbaszadeh A, Ehsani M. Female adolescents' and their parents' perception of family role in forming girls' physical activity behavior. *Development & Motor Learning* 2013; 13: 61-77. [In Persian].
12. Hashemi SZ, Moradi R. Role of the family in socialization of sports. *Iranian Journal of Sociology* 2011; 11(4): 143-68. [In Persian].
13. Mozafari SAA, Kalateh K, Shajie A, Hadavi SF. Attitude and tendency of people toward physical activity and sport in Islamic republic of Iran. *Olympic* 2010; 18(1): 69-81. [In Persian].

14. Chung K. The role of immigrant parents in children's sport development [Thesis]. Austin, TX: University of Texas at Austin; 2014.
15. Ehsani M, Saffari M, Amiri M, Kozechian H. Designing the model of sport for all in Iran. *Sport Management Review* 2014; 27: 87-108. [In Persian].
16. Gray C, Barnes J, Bonne J, Cameron C, Chaput JP, Faulkner G, et al. Results from Canada's 2014 report card on physical activity for children and youth. *Journal of Physical Activity and Health* 2014; 11(Supp 1): S26-S32.
17. Standage M, Wilkie HJ, Jago R, Foster C, Goad MA, Cumming SP. Results from England's 2014 Report Card on Physical Activity for Children and Youth. *J Phys Act Health* 2014; 11 Suppl 1: S45-S50.
18. Moradi M, Honari H, Ahmadi A. A survey of fourfold role of sport media in development of sport for all culture. *Sport Management* 2011; 9: 167-80. [In Persian].
19. Ghasemi H, Mozafari SA, Amirtash AM. Development of sports by TV in Iran. *Quarterly Research on Sport Science* 2007; 5(17): 131-48. [In Persian].
20. Aghajani N, Naderinejad P. Study the role of mass media (television, magazines and radio) on diffusion of sport culture for all in Iranian society. *Culture of Communication* 2011; 1(1): 139-67. [In Persian].
21. Graneheim UH, Lundman B. Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Educ Today* 2004; 24(2): 105-12.
22. Dentro KN, Beals K, Crouter SE, Eisenmann JC, McKenzie TL, Pate RR, et al. Results from the United states' 2014 report card on physical activity for children and youth. *J Phys Act Health* 2014; 11(Supp 1): S105-S112.
23. Diacin M, DeSensi J. Parents' value assessments, outcome expectations and support towards their child's recreational sport participation experiences. *The Cyber Journal of Applied Leisure and Recreation Research* 2013; 16(2): 1-12.
24. Lauer L, Roman N, Pierce M. How parents influence junior tennis players' development: qualitative narratives. *Journal of Clinical Sport Psychology* 2010; 4(1): 69-92.
25. Kalate Seifari M, Porak A, Porak SA. Childhood obesity in the modern era, the duties of teachers and schools. *Journal of Physical Education* 2010; 11(2): 48-51. [In Persian].
26. Roushandel Arbatani T. The explanation of mass media status in institutionalization of public sports in Iran. *Quarterly Harakat* 2007; (33): 165-77. [In Persian].

Exploration of the Background Factors of Family, Peers, School, and Media in the Internalization of Sports Culture in Children and Adolescents: A Qualitative Study

Mohsen Manoochehrinejad¹, Mehr-Ali Hematinejad², Esmail Sharifian³,
Mohammad Mehdi Rahmaty⁴

Original Article

Abstract

Introduction: Physical activity and exercise play an important role in the health of individuals within a society, including children and adolescents. Thus, the aim of this study was the exploration of the role of the background factors of family, peers, school, and media in the internalization of sports culture in children and adolescents.

Method: This qualitative study was conducted using content analysis method. The study population included experts in the field of child and adolescent sports (12 university professors of physical education, 4 heads of physical education of Iranian schools, 3 professors of education sciences who had a sport-related field of study, 4 professors of sport sociology, and 2 professors in the field of culture and sport). The subjects were selected using purposive sampling method. Data were collected through interviews. Data from the 25 semi-structured interviews were analyzed through Graneheim and Lundman approach to content analysis.

Results: Data from the 3 main categories of family and peers, school, and media were classified into 10 subcategories. The main category of family and peers consisted of the subcategories of emotional support by parents and peers, cognitive support by parents and peers, parents' economic support, cooperation and participation of parents and friends, and competition with peers. The main category of school contained the subcategories of activities supported by facilities within the school, and out of school activities. The main category of media was classified into the subcategories of techniques used to attract, exercise training, and support models.

Conclusion: In the present study, it was found that family and peers, school, and the media have an important role in the internalization of sports culture in children and adolescents. Therefore, it is recommended that these groups attempt to develop this culture through relying on supportive, facility, and educational roles.

Keywords: : Health, Children, Adolescents, Internalization, Sport culture, Qualitative study.

Citation: Manoochehrinejad M, Hematinejad MA, Sharifian E, Rahmaty MM. **Exploration of the Background Factors of Family, Peers, School, and Media in the Internalization of Sports Culture in Children and Adolescents: A Qualitative Study.** J Qual Res Health Sci 2016; 5(1): 83-95.

Received date: 26.3.2016

Accept date: 21.6.2016

1- PhD Student, Department of Sport Management, School of Physical Education and Sport Sciences, Shomal University, Amol, Iran

2- Professor, Department of Sport Management, School of Physical Education, University of Guilan, Rasht, Iran

3- Associate Professor, Department of Sport Management, School of Physical Education and Sport Sciences, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran

4- Associate Professor, Department of Sociology, School of Humanities, University of Guilan, Rasht, Iran

Corresponding Author: Mohsen Manoochehrinejad, Email: Mohsenmanoochehri28@gmail.com